Lainvalmisteluosasto
Erityisasiantuntija Katariina Paakkanen 30.1.2019

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Viite: Lausuntopyyntö 22.1.2019 (pe 1.2.2019 klo 9)

Hallituksen esitys kalastuslain muuttamisesta

1 Johdanto

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausunto hallituksen esityksestä 309/2018 vp (HE eduskunnalle laiksi kalastuslain muuttamisesta). Esityksessä ehdotetaan, että kalastuslakiin lisättäisiin säännös koskien Ylä-Lapin kalastuslupaa, sekä menettämisseuraamusta. Oikeusministeriö on osallistunut säännöksen valmisteluun antamalla esityksestä lausunnon, sekä käymällä keskustelua säännöksen lopullisesta muotoilusta maa- ja metsätalousministeriön kanssa lausuntokierroksen jälkeen.

2 Menettämisseuraamuksesta

Menettämisseuraamus tulisi maksettavaksi tiettyjen uhanalaisten tai taantuneiden kalalajien lainvastaisesta pyytämisestä. Samantapaisia menettämisseuraamuksia voi jo nyt seurata joidenkin rauhoitettujen kasvilajien tai eläinlajien osalta (ks. esim. luonnonsuojelulaki 59 §). Oikeusministeriö pitää näin johdonmukaisena ja kannatettavana menettämisseuraamuksen lisäämistä kattamaan esityksen mukaisesti myös rauhoitetut kalalajit.

3 Kalastusluvasta

Esityksen mukaan Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntalaisilla olisi jatkossa oikeus lunastaa Metsähallitukselta henkilökohtainen kausilupa kalastukseen omassa kunnassa sijaitseville valtiolle kuuluville lohen sekä taimenen nousualueille. Luvan olisi tarkoitus olla omakustannushintainen ja alle 18-vuotiaiden osalta maksuton. Nousualueille kohdistuvaa kalastuspainetta säädeltäisiin jatkossa kalastajakohtaisilla saaliskiintiöillä sekä muilla mahdollisilla Metsähallituksen tarpeellisiksi katsomilla kalastusrajoituksilla, joilla varmistettaisiin, että kalastuspaine nousualueilla on ekologisesti kestävällä tasolla.

Esityksellä on merkitystä perustuslaissa turvattujen saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien näkökulmasta. Perustuslain 17 §:n 1 momentissa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Säännöksen turvaamaan saamelaisten kulttuurimuotoon kuuluvat saamelaisten perinteiset elinkeinot, kuten poronhoito, kalastus ja metsästys (esim. PeVL 3/1990 vp, PeVL 8/1993 vp).

Hallituksen esityksen mukaan lohen sekä taimenen nousualueiden rajaaminen pois paikallisten kalastusluvasta vuoden 2016 alussa voimaan tulleella muutoksella on vaikuttanut heikentävästi saamelaisten ja paikallisten kalastuskulttuurin harjoittamismahdollisuuksiin. *Oikeusministeriö yhtyy tähän käsitykseen ja pitää perusteltuna sitä, että muutoksilla parannetaan paikallisten kalastusmahdollisuuksia ja sen myötä saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumista.*

Saamelaiskäräjät on pitänyt uudistusta tarpeellisena, mutta on tuonut esiin hallituksen esitystä laajempia kehittämistarpeita. Yksi näkökohta on ollut saamelaiskulttuurin siirtäminen eteenpäin seuraaville sukupolville tilanteessa, jossa yhä useampi saamelainen asuu kotiseutualueen ulkopuolella. Jopa 70 prosenttia saamelaislapsista asuu kotiseutualueen ulkopuolella. Saamelaisten oikeudet, myös esimerkiksi kielelliset oikeudet ja oikeus saamenkieliseen opetukseen, ovat tyypillisesti vahvempia saamelaisten kotiseutualueella. Tämä on haaste saamelaisen kulttuurin säilymiselle pitkällä aikavälillä.